

КАРАЏИЋ

ЛИСТ ЗА СРПСКИ НАРОДНИ ЖИВОТ, ОБИЧАЈЕ И ПРЕДАЊЕ

ИЗДАЈЕ И УРЕЂЕЈЕ

ТИХ. Р. ЂОРЂЕВИЋ

ПРОФ. УЧИТЕЉ. ШКОЛЕ

БРОЈ 3. и 4. У Алексинцу, Марта — Април, 1899. ГОД. I.

НАРОДНИ ВЕЗОВИ У ДАЛМАЦИЈИ

КОНАВЛИ

Од године 1419—1427. Дубровчани су набавили у неколико навратака од Сандаља Хранића, војводе босанскога, и од кнезова Павловића жупу Конавле, бива све земље до Боке Которске, те су тако обилато размакли своје границе, јер је с почетка на пушкомет око Дубровника било све захумско и травунско. Захумље је било Дубровнику на сјеверу до Неретве, Травуња на југу, а Дубровник је лежао на хридици Лаве, баш на размеђи овијех кнежевина, те је плаћао дањак и једној и другој по 36 дуката, а године 1363. Хумској кнежевини 60 перпера могориша. Ово је био само осамљени латински градић, а око њега све српске земље и виногради, те није за чудо, да се латински живаљ брже стопио у српски, па и дан данашњи најбоље чува народне обичаје. У првој половини VII вијека иза разорења Епидавра, постао је скромно Дубровник, а ето г. 1391. босански жупан Бијељак о њему овако каже: — „Ја жупан Бијељак и војвода Радић, брат мој, Санковићи познасмо ва истину по старих писмима и по старих паметарих добрих људи, који су чули од једнога кољена до другога и по вједућих биљезих и зламањих: на Цавтату при мору јест био град стари Дубровник (Eridaurum) полаг жупе конавалске, којему граду пристојаше жупа конаваоска и бјеше му племенито та жупа и друге земље и мјеста; и када се он стари град расу и опусти, тада господа рашка и хумска у те дни кривином посједоше и по сили узеше конавалску жупу и друга мјеста тога града, и тада грађани појдоше у тврдо мјесто изидаше град Дубровник (Ragusa), који јест и данас божјом милошћу поштен и слободан, од којих људи старога града јесу се родили и наслиједили властела града Дубровника.“ Жупа Конавли или,

Конавле зове се од грчкога *Kavalή*, *canalis* или *aquaeductus* бива од водовође, откле је долазила вода у Цавтат (Епидаур), а о тому нам је позната народна прича „Како су постале Мрцине у Конавлима.“ те сам је штампао напосе у Мостару, у Вл. М. Радовића. У споменутој је књижици доста тога о Конавлима, бива, да је ово било у средњему вијеку добро напучена српска жупа, те је припадала кнежевини Травуњи или Трибунији. Бијаше пространа долина и наоколо планине, па осим Цавтата, ту је било градова и селишта. Особито се истицао древни град Обод, на обронцима сњежнице тврди град Сокол, а ту је и сада село Мрцине. Год. 1427. властела су дубровачка заузели Конавле и подијелили су између себе ову богату жупу, а постала је брже најдивнија и најубавија жупа дубровачка, те је најбоље уздржала српске народне обичаје, како су и данас у напуну, да им се свак диви, а особито ради славе крснога имена и ради изворнијех српскијех везова, Дубровачки су кнезови управљали споменутом жупом, а столица им је била у св. Мартину, па од кнежевскога двора прозвао се Придворје, гдје је сада малобраћански манастир и големо село, што се сада зове Придворје. Овђе им је споменути село Витаљину, Доњу Гору (чилип), Мрцине, Груду, па и нека друга села у конавоском пољу и наоколо, то од Звковице до Витаљине прама Боци Которској: — Ускопље, Мочићи, Габрили, Бротњице, па Комаји, Подовићи, Радовчићи, онда Ловорно, Љути, Дунав, Застоље, Плочице, Пољица, Микулићи и т. д. — У свијем се Конавлима понајбоље уздржала народна ношња и најстарији обичаји, па овај је крај особито знаменит да га се проучаје особито с народословнога погледа. — У Конавлима је све дивно и сликовито, те по традицији народ од памтивијека плете везе, тче и шије, а особито се истиче везење и ткање у шарама. Вез се на шарама дијели на старински и на садашњи, а бит ће око 60 година да се не везе старински вез и једва то знаду двије или три старице, Конавоке. У везу се истичу особито шаре црвена, модра и зелена, а у старинском везу и црна шара са златнијем жицама. Овај се знаменити вез зове златница. Овијем се везом ките кошуље, бива прси и рукави, онда пџс и прегача по дну. Конавоке не везу јачермицу, која је црне шаре, но је везу златом терзије у Дубровнику, а терзије су родом Херцеговци или Арбанаси. — Конавока научи из малах на везење на паши, те то иде од мајке на кћер и свака ваља да сама преправи прђију и дарове за сватове и т. д. Свака ће ти без икаква нариса извести на поставу и т. д. свилом прекраснијех мотива и накита. — Ово овђе у опће пишем, јер се посебно не може без нариса; а таку рађу шаљем Сл. Српској Академији, која ми је и прије штампала српске везове у Лици и Крбави. — Конавока извезе особитом вјештином: — Отворене огрове — затворене огрове — отворене ошве — затворене ошве — Пикаље затворене и отворене, па и другијех

отворенијех и затворенијех везова, онда разнијех нарукава и ћесица за духан. Долазе на ред заглавци или крајеви паса, онда је шпаг и распорак с гајтанима, к тому капица Конавоска и рукавице. Ту се хоће и различитијех Курдјелица (разне врпце), онда узице и оплет, те и мушки огров. Оне тчу шарене торбице; везу тканицу или пас, па прегљачу зимску и љетну а онда плету дрешене и извођене бјечве. Како је красна марама и покривача за хондељ, што некако сличи фригијској капи, а хондељ) носи само невјеста, што је унисум у српству, јер у Рами (у Босни) удате жене носе поћелицу (женску мученицу, како кажу у селу Убоскому, у Рами код Прозора). Красна ли је Конавока онако покривена с бијелијем убручићем, те јој пристаје коретац и модрина! — Онако чедно ступа у папучама од каизера, а сребрна јој бритвица виси низ појас о сребрну синцирићу! — И најсиромашнија кућа има што је до потребе за везиво, швеће и т. д., бива, постава, различите робе по чему се везе, срества за везење, а онда и красно стативо или стан за ткање. — Крај тканице конавоске извезен је на црвеној ризи жутом свилом, те су ударене ружице (колца) бијеле и по једна жута, а све је опрважено бијелијем концем. Ту је гдјешто у ружама зелене шаре, љубичасте и рујне. Крај је тканице за корот (црнику) другчији, т. ј. опрважен је зеленом и плавом свилом, колца су љубичаста, а поља су напуњена зеленијем и бијелијем. — Само се Конавоски мотиви могу добро разумјети, кад их се види у нарави или по нацртима, па ми је овђе само споменути некоје мотиве: — Огров на гранориз или на ретке или на зубачке подвезе или на печице — на чемпресиће или ноктиће или доњегорски ноктић. — Огров од три понта — Огров или ошва су пѠ шкатулице или на змију или су пѠ живота или су по срца или ћорава или скадарска — Ошва од пет поната (тал. заћести иглицом) на перајице (неупоред) — Ошва су пѠ нога, су пѠ крилѠ, су два цвијетка (неуједнач) — Рукави нистички или на какотиће или на мале зупке или луди или сиромашни или без пуњеница или су пѠ зупка или на китице — Рукави отворени с једним зупком — мијешани рукави су три пуњенице. — Осим наведенијех мотива, још ми је споменути и ове: — Ошва с једном ногом — Ошва од четрпут — Ошва од кадиѠаче — Ошва на ноге с једним редом — Ошва од четр' цвијетка — Ошва на ноге су два реда — Ошва зубачица од кошуље женске конавоске — Огроб модрине — Огроб мушке кошуље — Конавоски вез убручића од главе. — По

1) Хондељ је попут птице, те је састављен од бијелога постава, а на предњој му је страни круница од цакленијех иглица, а каткада и од позлаћенијех иглица. Над хондељ су се мећали покривачи, те су им краји били везени у бијело. Имала је носити хондељ удата жена, а сад је нометнут, те је прешао у својину историје. Сад носе црвену каницу, а на њој бијели наштрапани убручић. Тако су под капицом дјевојке и удате жене. —

споменутијем везовима по дебелу саставља се различита грађа, за кошуљу и т. д., бива грађа за око рукава, грађа за прси, а најстарија је тако звана жутица, — те се носи око прси. —

Ово сам само по дебелу навео, јер овђе није мјеста, како сам казао, нарису, па ћу ето навести мало повјести како се мало по мало развијала орнаментика у Конавлима, то докле се у свијет протурила. Ту најприје дајем ријеч мојој врлој сурадници госпођици Павици Вијелици, упр. учитељци на Пилама, у Дубровнику, те ми је вјешто справљала с госпођицом Вакети конавоске узорке за мој големи албум, што сам га био понио на конгрес у Чикаго год. 1893, а сад је попуњен код мене. Овако ми вриједна учитељка причала год. 1897: — „Још како дијете налазила сам у мајке ми неке узорчиће навезене разном свилом, те ми је срце хленило, да би и ја тако везла за моју пупицу. Ти су узроци били везови конавоски. За тијем везовима вукла ме је жива жеља, а мајка би ми: — „Ако погријешиш циглу жицу (нит), цијела је рађа погријешена!“ — Вазда сам чезла за овијем народнијем благом, те се ова љубав уз године то већма развијала и тако сам неговала народни вез до дана данашњега. Непрестано сам скупљала узорке и пропиткивала о народном обичају, особито, кад сам постала учитељицом. — Године 1881. ето ми наредбе од старије Власти, а да би справила учионске радње за изложбу за покрајинску скупштину у Спљету. Ево ме ни лијепе пригоде, тако ћу весело сама собом, а да упознам учени свијет с конавоскијем везовима, те да изложим моју збирку везова уз скромне ми нарисе. А како би све то изложила, кад то нијесу дјечије школске радње? Онда сам ти се дала из петнијех жила на посао, те сам помислила, да ћу збиља изложити и једнога и другога, бива моју збирку и дјечије рађе по народнијем мотивима. И баш сам изложила Конавоку и Жупку, а то су биле двије прекрасне лутке. Тада сам имала вриједнијех ученица, а то су сад одличне госпође, па заслужује да споменем особито госп. Ану Гхергхин — Фагиони (Gherghin Fagioni) и Нику Враголов — Панграцио (Pangrazio). Прва ми је обукла на своје трошкове Конавоку (лутку), а друга Жупку, те је било особито око Конавоке голема трошка. Вазда ћу бити захвална њиховијем мајкама, те нијесу гледале ни трошка ни труда, а да ме само задовоље. То није било ласно, јер је ваљало изаткати малу тканицу, малу опрегљачу, те је требало навести мали вез, а то све прама величини лутке. То је све стало скупо. Кад су лутке биле обучене у народну ношњу, ту су да како уз њих имали бити и народни везови и народне тканине, а уз то сам додала и моје сламнате народне радње из Цавтата. То сам све избројила са школскијем радњама и весело послала пут Спљета. Ко задовољнији од мене? Али се мој сандук повратио из Спљета као што је и отишао, бива мало се когод и обазрио на моје изложене предмете. Нијесам могла, — у истину,

— а да претрпим толико јада, уз све то моје пожртвовање и трошак, па ни бесједе о збирци мојих везова и нариса! Потужила сам се тадашњему котарском школском надзорнику, а он ће ми на то: — „Хвала Богу! зато је цијели Котар имао похвалу!“ — Тако ми остала некаква чудна празнина у срцу, као да није нико није ни осврнуо на моје везове и нарисе. — Опет ћу покушати, а да ту исту збирку изложим у Котарској покр. уч. конференцији (г. 1894), али збирка ни ту није била боље среће, а само ће ми господин надзорник: — „заслужујете да Вас предложим у стални одбор!“ — Тако је ствар остала закопана, па ето кашње надзорник Л. Зоре (српски академик) наговори г. учитељку Помаисел, да би се заузела, те на свијетло изнијела Конавоске везове. И у истину ова је заслужна госпођица изложила на котарској скупштини у Дубровнику само нарисе конавоских везова, а ту везова није било. Нарисима се цијела учитељска скупштина дивила, а Високо покр. уч. Вијеће обдарило је с 50 фиор. награде. Ова је госпођица сасвијем била изоставила мрки вез, а ја сам јој то напоменула, на што ће учитељ Марковинчић, да се препоручи госп. Помаисел, да до године набави и мрки вез, јер тај вез гине, те ће га брже и нестати. Друге је године учитељка Хозман изложила на истој кот. конференцији у Дубровнику збирку конавоских везова, а то на шупљем у папиру (*carta bucata*), те се и овому раду скупштина дивила, а Високо Вијеће споменуто је госпођицу обдарило с 50 фиор. награде. — Ваља да Вам кажем право као да ћу сутра умријети, да се стопрва тада испунила она празнина у мојему срцу, те сам је осјећала још од покр. уч. скупштине у Сплету год. 1881., јер су ето, Богу хвала, моје другарице постигле, а да се утре пут народном везу, бива толико сам уздисала, те нијесам била срећна, да се интелигенција упозна с лијепијем везовима, то с још непознатијем народнијем благом! Мило ми је, а да би само учени свијет обазнао како дивно знаду вести Конавоке!“ — Ово ми је казала великијем одушевљењем госпођица Павица Бијелица, те ми је сурадница одавна, а познато ми је њезино перо за народне ствари у Словинцу, гђе је скромно писала и биљежила се Љубица, а тако чедно и у другијем рађама, па и за мој споменути албум, те је био одушевљењем похваљен у Чикагу, а до наде ми је, да ће га прихватити и у Паризу. — Иза овога је године 1896. у истој конференцији, у Дубровнику, изложила врла учитељка на Груди (у Конавлима) госп. Нике Баларин 284. конавоска узорка, те се свак дивео, кад је видио ову голему збирку, као да није била згода народословцима, а да се баве народном орнаментиком а особито народнијем шарама. Да како, и узв. Влада је прихватила предлог, а да се откупи ова зламенита збирка конавоских мотива, те да се сачува у збирци ц. к. женскога Препар-

рандија. Госпођица Нике Баларин још је учитељка у Конавлима, те ми је до части, да ми је суродницом, а сада везе конавоске народне мотиве за мој албум, то по начину како су ми оно били навезени и везови у Лици од г. Савке Тадићеве. Ово је скромна повјест, ал' да како и по њој се позна, да је сваки почетак мучан, па ето су и везови прошли доста згода и незгода докле их је прихватила Фолк-лоре, и да их пред свијет изнесе како учено градиво. Ну овому је добра народна пословица: — Свака вода с поточића јака! —

У Дубровнику, о Власићима 1899.

Вид ВУЛЕТИЋ — ВУКАСОВИЋ

ТЕХНОЛОШКИ ОБИЧАЈИ У СРБА.

Природна је ствар да и наш народ гради многе ствари ради подмирења домаћих потреба, а и ради продаје. Овамо иде мешање хлеба, грађење сира, смока, прерада вуне, бојење, ткање, грађење катрана, креча угљена, вина, медовине, водњике, ракије и т. д.

Ну како се ове народне радње наслеђују и уче у породици, те су општи продукат народни, који се датира из старине, јер се наслеђују с колена на колена, — то и на њих ваља обратити пажњу.

Сем тога што се у овим радњама народним, баш због тога што се наслеђују из старине, чувају трагови старине, у њима је оличена: народна бистрина, разборитост схватљивост и проицљивост — у њима се често може видети по речима, које су имена радњама или стварима, а и иначе, да ли су ове радње често народне од вајкада или су добивене са стране.

С тога ће „Караџић“ под горњим заглављем врло радо доносити те, тако да их назовем, технолошке обичаје народа српског, молећи свакога ко је у могућности за разбор оваквих ствари, да их прибележи и пошље уредништву „Караџића“ на штампање. При бележењу технолошких обичаја ваља пазити, да се не само забележи како се шта ради, већ да се увек употребе оне речи које народ употребљава као називе у дотичним пословима.

И ја ево отпочињем изнашање ових обичаја нашега народа:

Дрвени угаљ (ћумур)

У ческом листу „Česky Lid“ бр. 1 за 1897. г. написао је Bedřich Moravec народописну студију: У г љ а р и у ч е с к и м

шумама (Uhliriv českých lesích, studie narodopisná) у којој се износи: распрострањеност грађења угља у старије доба у Чеха, места где се угаљ градио, остаци од тога, опадање тог посла, начин рада и справе, начин живота угљара и т. д.

Немајући података да и сам напишем народописну студију о угљарству у нас, ја ћу о томе овде изнети само онолико колико знам.

У „Летњим Вечерима“ на стр. 265—268 изнео је г. М. Ђ. Милићевић у приповеци: „Ранков гроб“, како се гради дрвени угаљ у околини села Рипња.

„Једном је Петар био наложио једну Пуру у црквинама, у гају, на средокраћи међу Рипњем и Парцанима. У оно време Пура је била најкраћи пут да се добије која пара. Турци, а и други ондашњи становници у Београду, горели су врло много угља: данас за њега готово нико и не пита; јер данашња гвоздена огњишта, и другојаче собе и пећи, траже и гориво друго.

„За жежење тога угља, или „ћумура“, како су га онда сви звали, није требало велике мудрости, али се ипак по нешто морамо знати. То се радило овако: насече се церових или граничевих изданака, за један хват дугачких; нађе се место равно, па се још окреше, очисти и изравни као год гувно; на среди тога гувна побију се у земљу четири мочице, и с поља око њих ређају се полошке осечци у катове тако да средина међу тим мочицама стоји шупља као какав димњак. Уз тај димњак, с поља прислањају се други осечци не полошке него усправно, најпре краћи, па све дужи, докле не дође ред на оне батиће од хвата дужине. Тако зденута та камора усправљених дрва зове се П у р а. Пошто се здене колико се хоће, попуни се изокола краћим дрвећем, где год има каква празнина, озго пак, по њеном темену, наслаже се опет осечакâ, и попуни се тако да пура на среди, где управо избија она шупљина међу оне четири мочице, добије као неки врх. Сад се пура побуса великим сировим бусовима. Кроз то бусје ваздух с поља не може да продре у дрва. Пошто се побуса, она се запали. Озго на онај оцак или димњак, пушта се унутра доста жестокога жара; на жар се трпа ситних осечака. Кад се на тај начин на средини пуре разгори жестока ватра, оно се горње гротло затвори бусом, а около, по бусју, избуши се колико је потребно р а у н â, на које избија плав, влажан дим. Ту се мора имати још и доста ш т у п а то јест, ситне гореле прашине којом се пресеца ваздуху пут да у великој мери не продире у дрва, која се из тихо пеку под бусјем.

„На тај начин она ватра унутра, не имајући довољно ваздуха, не може она дрва у пури да сагори у пухор него их само испече и претвори у угаљ који се крши, звони, сјаји, и, кад се потпали гори без дима.

„Који запали такву пуру, не сме се удаљавати од ње; он често одвађа оно што је већ печено, а што није, то препокрива

бусом или штупом да се допече под тим засторком. Та пура гори неколико дана. Некад се од једне такве пуре први угаљ развади и однесе те прода, а последњи се још допиче под штупом.“

При свем том што је прођа дрвенога угља данас врло слаба, опет се где који у народу нашем и дан данашњи баве тим послом.

У Алексинцу се искључиво грађењем дрвенога угља, који се овде зове *ћумур* бави *ћумурџија* Јоца Милојковић, који по своје занату иде чак у Зајечар и Књажевац, те тамо закупљује гору и пече *ћумур*. Јоца је свој занат изучио у Алексинцу у Младена Стевановића, који се и дан дањи једино грађењем дрвеног угља бави.

Од Јоце Милојковића, *ћумурџије* сазнао сам ове ствари.

Ћумур се гради на два начина:

I Мала жежница.

Кад хоће да се изради мања количина *ћумура*, од прилике стотину ока, онда се ради овако: Исеку се дрва све на $\frac{1}{2}$ метра дужине, приближно једнаке дебљине и не смеју бити трула. На равном месту поставе се од тих дрва два *дуз-прага*, далеко један од другог мање од $\frac{1}{2}$ метра. Преко њих се од спремљених дрва међу преки *прагови*. Преко ових међу се *дуз-прагови* срце, у истом правцу у ком и доња два *дуз-прага* који су на земљи, али тако да се свршавају у виду купе т. ј. доњи је ред широк колика је дужина преких *прагова*, други ред који је преко овог је ужи, трећи још ужи, док се не заврши. Тада се са стране ове *камаре* прислоне *дупки прагови*, тако да се *дупки прагови* који су с једне и друге стране на врху *камаре* саставе. — Цела се *камара* за тим покрије сеном, сламом или шумом, па се преко тога набаца земља да *камара* буде затворена од приступа ваздуха. — Само се предња шупљина између доња два *дуз-прага*, која се зове *врата* остави непокривена, те се ту наложи ватра. На задњој шупљини између доња два *дуз-прага* остави се мала рупа, која ће вући дим, и која се зове *вук*. — Горење обично траје 24 часа, а после тог времена почне из вука излазити пламен, који се остави да избија од прилике за један час, па се *вук* затвори. — За тим се земља којом је *камара* покривена и *зруља*, да се расхлади. — После једног до два часа *ћумур* је готов и може се vadити.

Камара на којој се *ћумур* жеже и место где се жеже зове се *жежница*, у овом случају — *мала жежница*.¹⁾

II Велика (голема) жежница.

Кад хоће да се изради већа количина *ћумура*, тада се исеку дрва од прилике 2 метра дугачко, са од прилике једнаком де-

1) Жежницу г. Милићевић у Летњим вечерима зове *пура*.

бљином. — На равноме месту пободе се колац. Око коца се наместе на земљи најпре четири краћа прага, тако да чине квадрат, за тим четири дужа прага који такође чине квадрат, те је колац у средини ових квадрата, а већи квадрат има у себи мањи. — На квадрате се сад слажу насечена дрва, али тако да су им дебљи крајеви уз колац, а тањи су у поље окренути. — Дрва се слажу дотле док се камара не заврши у виду купе. — Ова се камара за тим покрије сламом, сеном или шумом, па онда земљом, а само се при дну остављају врата те се ту наложи ватра. При врху камаре оставља се на свакој страни по једна одушка. — Пошто прође 24 часа од како је ватра наложена, одушке се затворе, па се испод њих ражњем од дрвета отворе друге одушке. После 24 часа и ове се одушке затварају, па се испод њих отварају друге, и тако редом, док се не отворе одушке при земљи да се чак и дотле развуче ватра. — После отварања последњих одушака на 24 часа ђумур је готов.

Ова жежница и место где је, назива се велика или голема жежница.

У великој жежници ђумур буде готов за 6—10 дана.

Ђумур који се добија из жежница зове се живи ђумур за разлику од ђумура којим се служе занатлије, који је ситнији и зове се отворени ђумур.

Отворени ђумур гради се овако :

Ископа се рупа као корито. У њу се мете ватра. Исечена обично сува дрва слажу се између два пободена коца, и кад се ужегу, узима се штупа или овчије ђубре па се тиме посипају да се спречи нагли приступ ваздуха или се domeћу нова дрва да се у угаљ претворе. — Овако справљају угаљ Цигани ковачи, а често пута и сами мајстори ковачи.

У пиротском се округу на много места баве жежењем угља. Овај се посао тамо назива: ђумурџилак и угларлак. Ђумурџије, — углари отуда иду и сад на различите стране нарочито зими, у нечалу, те граде ђумур — углење и продају. — Где дођу закупе гору, од ње граде ђумур, који на коњима износе на пазар. — За време Турака док мангали беху у великој употреби, прођа ђумура била је велика, а данас се слабо троши.

У Вакуп, село до Алексинца, већ неколико година долазе Адам Нешић и Тонча Филиповић из Стрелца у округу пиротском те ту узимају под закуп гору и граде ђумур. — Занат су учили у Стрелцу од својих родитеља. — Од ове двојице сазнао сам о грађењу ђумура ове ствари:

Оно место на коме се слажу дрва ради жежења угља зове се штетина (деминутив је штетинка или штетинћа), која мора бити равна.¹⁾ — Сама гомила наслаганих дрва за грађење ђу-

1) Штетина се у пиротском округу зове и мало, голо место у сред шуме.

мура зове се ђумурана, ређе жежница. — Вумурана може бити: ђумурана ђорка или на колац, и на ковчег.

I Вумурана ђорка или на колац.

Ова се ђумурана гради овако: На средини штетине пободе се колац, па се код коца мету два прага да чине угао. Преко прагова се мету ситна сува дрва. Између прагова а испод ових ситних сувих дрва су врата, где ће се палити ватра. — Око коца се слажу дрва усправо, најпре краћа па дужа, те се начини као купа са затупастим врхом. Гомила се покрије најпре сламом па онда земљом од приступа ваздуха, само се на врху на средини не покрива, већ се оставља грло. Пошто се ватра запали, грло стоји затворено све до у вече. У вече се грло затвори, те нема нигде одушке, сем што дим сам кроз земљу избија где може. — Сутра дан се један од ђумурџија погне на ђумурану, па гази око грла да се дрва наслажу тако да свуд подједнако горе. — За овим се при врху ражњем од дрвета који се зове равушњак избуше руне, које се зову равуне (у г. Милићевића „Летњим Вечерима“ — рауне) или равунке (равунће). — После 24 часа ове се равуне затворе, а буше се друге испод њих; и тако редом док се не избуши до земље, када је ђумур готов. — За овим се земља очисти, па се ђумур ђишљом (справа од дрвета као мотика) вади.

У овој ђумурани ђумур буде готов за 8—12 дана.

II Вумурана на ковчег.

У ђумурани на ковчег гради се ђумур исто онако, као што г. М. Ђ. Милићевић у „Летњим Вечерима“ стр. 265.—267. описује, т. ј. помоћу четири коца.

Вумур који се добија из ових ђумурана зове се живи ђумур, за разлику од оног ситног што га граде Цигани и који се зове цигански ђумур¹.)

Тих. Р. Ђорђевић

ПРАВНИ ОБИЧАЈИ У СРБА

Припуз

Округ ваљевски богат рекама и речним долинама сама је природа оделила од врлетног округа ужичког. — Често пута ну-

1) Кад је г. Ст. Новаковић спремао ново издање Душановог Законика затражио ми је бележака о дрвеном угљу, и ја сам имао част послати му ово што овде саопштавам. И г. Новаковић је у своме новом издању Душановог Законика на страни 221. рекао: да је очевидно да у неким речима које се у угљарству употребљавају имамо трагове Саса, рудара старе српске државе, који су може бити шуму сатирали и ради угља.

жда нагони синове кршног краја ужичкога да се пусте у питомине ваљевске ради службе, — Стасити и снажни поносита су роба за добра земљоделца. Често сам пута слушао многе где говоре: Сићох овде да се сит нарадим и пустиога Бога намолим!

У питомој Колубари, где беша некад чувена она виторога марва, која је сада на умору са нашег нехата и небрежења, на домаку Сувобора и Маљена, које је само Повљен висом надвисио, живела су два брата, два задругара, благословени децом оба пола. — После крвавих бојева за ослобођење ни овај дом није мимоишла несрећа; један од браће плати главом у борби, а на скору му и домаћица оде Богу на истину, а другога покоси куга, и тако силан и срећан дом оста пун сирочади са једном домаћицом, и опасност прећаше да се утули ова задружна ватра, која даде две велике жртве: једну Богу а другу народу.

Ово натера удовицу да на сеоскоме збору објави своју недању, тражећи од кмета да јој нађе мужа а деци хранитеља. — Сеоски кмет добар отац свога дома и свога села, следујући предању, које је тако старо као и српско огњиште, објави ову њену молбу, и на идућем састанку удова доби мужа, кршнога горштака.

Утуљена ватра запламти понова, све се скупило око огња, а мајка живо објави уговор са новим оцем: да ради, себе и њу са децом да храни, све дације да плаћа, женско да уда, а мушко да ожени, па трећина од баштине да је проста њему и породу, и половина живога мала и покретности.

Добивши и нов пород, затворише очи они, затворише очи и њихова деца, а трећи пород већ је живео и судио се по писаноме закону.

Једнога брата све се разудало, а и другога што беше женско, само му оста један унук, а тако исто и горштак имаћаше само једног унука.

У овим крајевима кад човек уђе удови у кућу и венча се њоме зове се — припуз¹⁾ које име није тако поносно, али по улози веома поносно и заслужно.

Припуз је испунио своју задату реч, а његов се унук, отеран са имања, потуца од немила до недрага и чека судску правду.

У селу су остала само још три сведока оног свечаног уговора на сеоском збору. Они се заклеше и суд држећи се старих обичаја изрече пресуду у корист припузова унука. Браћа се загрлише и одоше кући, где и данас живе као браћа виђени и чувени.

1) Види В. Богшића Zbornik pravnih običaja u Južnih Slovena књ. I. стр. 275 и 276. — У Вуковом Рјечнику сем речи припуз има за исту ствар још и ових назива: домазет, домазетовић, доходац, привук, пришупак, улез, утоскало. — У Алексиначкој Морави припуза зову: призетко, а из нотсмеха га по некад зову и пришућко. (Уредништво).

Чувајмо наше свете обичаје, они су светиња и ослонац правде, они држе земљу и градове, а у овоме случају пресуда одговара и изреци у чувеној књизи римскога права: *tempus legit a tum!*

Љуб. Каменичић

Заклетва сољу и хлебом.

У селу Лужану у Алексиначкој Морави узимао је неколико година касапницу под аренду неки Јованча Урошевић, сељак из истог села. Јованча је многим сељацима давао меса на вересију. Али људи, као људи, многи после неког времена не признаваху свој дуг. Јованча је тражио да му се дуг плати, али је слабо ко за то марио. Једнога дана беше сеоски скуп, Јованча узедо комад хлеба, па од њега ломљаше по залогај, који умакаше у со и пружаше својим дужницима, тражећи да сваки рекне: тако ми овај сол и леб, не нашао ми се да Бог да, ако сам ти дужан, нисам ти дужан! — И за чудо ретко се ко, коме је пружао залогај, хтеде заклети, свак се изговараше, да је могућно да је заборавио дуг: појело се не знало се, није велика ствар, нећу да се грешим ит.д.)

Т. Р. Ћ.

Плаћати с капе на капу.

У Јошаничкој Бањи (срез студенички, округ руднички) чуо сам 21. јуна 1898. г, израз: плаћати с капе на капу, у место обичног израза: плаћати с главе на главу.

Т. Р. Ћ.

Јемчење

У Јошаничкој Бањи (срез студенички окр. руднички) жаљаше се 21. јуна 1898. год. кмету један сељак, да му је у очи тога дана разбијена појата и из ње покрадена вуна и још неке ствари. Жалилац именоваше и кривца за кога мишљаше да је крађу извршио. Месни свештеник саветоваше оштећеног да не грешу душе окривљујући човека кога није на делу видео. — Вала г. попо, говораше сељак, знаш како кажу: једна штета сто грехова и очи не виделе душа не патила, али ја бих се заклео да је баш он украо и нико други, а ако ти и још један поштен човек из села рекнете да није, нећу му вала ништа, нека му је Богом просто! А овако док два поштена човека не рекну да није, тераћу га докле има суда!

1) Наш народ сô необично поштује и врло је често ставља са хлебом напореда. — У Алексиначкој Морави сам слушао да нико не може да нађе сô у земљи док се сама не покаже: или из ње извире слана вода, или јој изађу на земљину површину шиљци, па стока дође и лиже, или на други који начин.

Сојевина

У Јаловик Извору (срез нишавски, округ пиротски) и околним селима је обичај, да у селу има по неколико гробља. — На моја разбирања о томе добих овакав одговор: Обичај је да свака сојевина (лоза племе) има своје гробље. — Голубовска сојевина у Јаловик Извору сахрањује се код цркве у порти. — У селу Пајежу су још од старине два гробља, јер су село населиле две фамилије: Митровска и Нешкова, од којих су произашле две сојевине истих имена, од којих прва слави Св. Аранђела, а друга Св. Николу. Других слава у селу нема¹⁾. — Сојевине се могу изродити, и чланови се могу издвојити чак на други крај села, али опет сви славе једну славу и сахрањују мртваце у истом гробљу. — У селу Шестигабру три су гробља. Узалуд је власт наређивала да гробље целог села буде на једноме месту, народ не хтеде одустати од свога обичаја, већ се и сад копа у три различита гробља. Шестигабар су населиле три фамилије од којих постадоше три сојевине: 1 Светозарци (по слави) или Миљковци (по фамилији), 2. Светођорђинци или Марковци и 3. Светониколци или Станићи или Пушкинци. У овом селу славе се сем Св. Лазара, Св. Ђорђа и Св. Николе још и друге славе, али друге славе славе они који су се доцније доселили у село. Досељеници не градише других гробља већ сахрањују мртваце, коме је како згодније.

Т. Р. Ђ.

Предрж

Предрж је кирија на судове који се узимају да се у њима за пеко време придржи пиће, комина или друго што. — Пре десетак година дође качару у Лужану (срез моравски окр. нишки) сељак баш пред бербу да наручи буре за вино. — Мајстор беше у великом послу и одговори да за тада не може никакву поруџбину примити, а кад Боже здравља, прође берба онда ће имати мање посла и може начинити какав хоће суд. Добро, мајстор Јоване, рече сељак, али мени сад треба јер нисам рад да плаћам предрж, а кад већ сипам и платим предрж буре ми и не треба!

Т. Р. Ђ.

1) Интересантно је, да је у Пајежу приликом ношења крста (литије) крстоноша увек из Митровске сојевине а никад из Нешкове. Тако је, веле, остало, из старине

ЛОВАЧКИ ОБИЧАЈИ У СРБА

Лов је једна од најстаријих радња човекових. Чим се човек појавио на свет ваљало му је ловити: и ради одбране од животиња, и ради хране. Лепо је рекао један француски писац: Прено што је постао задовољство, лов је био потреба човекова¹⁾. Лов је рођен с човеком, који је још од првих часова морао да се бори против страшних непријатеља, животиња, од којих су му многе служиле и за храну. Лов је дакле у најстарије доба потекао из нагона за самоодржењем, а и из потребе за храном и оделом.

О лову има пуно сведочанстава и из најстаријег доба. Остаци нађени по седиштима првобитних људи јасно нам казују борбу човечију са животињама. Најстарији споменици најстаријих народа очито говоре о лову. Временом лов постаде мушка забава. У средњем веку већ је лов забава јако развијена у свију народа Европе. И наше народне песме пружају нам пуно примера лова. Па и дан данашњи је лов свуда у врло високој части.

Поступним развијањем баштинских односа, лов, који испрва беше свакоме слободан, подвргнут је извесним ограничењима, одакле потече ловачко право и ловачки закон. Ну ово не мораде баш увек бити написано, већ се може вршити и по обичају, који је творевина искуства и времена. Сем тога поставише се извесна правила по којима ваља обављати лов и т. д. што такође на много места постаде обичај, који је вредео као закон.

Ну ма да је лов данас само задовољство или и вештина паметне употребе корисне дивљачи и тамањења штетних, опет овај рад у нашега народа заслужује велику пажњу, јер мислимо да баш с тога што је та радња врло стара, и што никад није престајала да је у себи сачувала и трагове своје далеке прошлости, а и трагево свога развијања. Сем тога у лову се наш народ и до скоро дана данашњега руководио готово једино по обичају, који је такође из старине, током времена измењен, али се на њему види и старина и развој.

Према свему овоме необично је потребно проучити лов нашега народа, како би се сазнало, шта се у његовом лаву сачувало из давнашње старине, како се лов сматра, како се врши, и шта се све о њему верује и прича. — Како се пак све ово може сазнати из лова и обичаја око њега, који обухватају и сам лов, то смо ради покупити овде ловачке обичаје, и пружити их науци на употребу.

Тога ради уредништво „Караџића“ ставља овде питања, која се односе на ловачке обичаје у Срба, молећи свакога ко их зна или их сазна, да их овамо на саопштење шаље.

1) Avant d' être un plaisir, la chasse fut une nécessité pour l' homme. (E. Blaz).

Ну пошто ова питања нису ни из далека потпуна, то се свако моли, да ако што из ловачких обичаја и ван ових питања сазна, изволи и то саопштити.

Ево питања за прикупљање ловачких обичаја :

1. Шта се прича о лову у старо доба ?
2. Да ли се тада више ловило, и зашто ?
3. Ко је ловио ?
4. На које се животиње ишло у лов и каквим оружјем ?
5. Како се у лову поступало ?
6. Има ли људи који се само ловом баве ?
7. Ко су ти људи, да ли само богатији или и сиромашнији ?
8. Лови ли кад год и женска чељад ?
9. Како се сматра онај ко се бави ловом, да ли као поштен, вредан, лен или неваљао ?
10. Ко обично иде у лов, да ли само старији људи или и младеж, или и једни и други ?
11. Да ли се ловачка вештина нарочито учи и како ?
12. Иде ли се у лов у групи или појединце или и тако и тако, како се зове први начин а како други ?
13. Да ли се лов сматра као страст, навика, или како другојачије ?
14. Како се то зове ?
15. Да ли се верује о ловцима да имају каквих нарочитих особина : да радо лажу, да се хвале и т. д. ?
16. Верује ли се да ће онај ко је ловац оглувети, ослепети, осиромашити, или да га мора друго што постићи ?
17. Какво је време најугодније за лов ?
18. У које се доба године и дана полази у лов ?
19. Да ли има каквих предзнака, по којима народ верује да ће бити лова или обратно ?
20. Да ли се што врача кад се у лов полази и шта ?
21. Да ли има каквих ствари које се избегавају пре поласка у лов ?
22. Кога не ваља срести кад се полази у лов, а кога је добро срести ?
23. Шта не треба рећи ловцу кад у лов пође, а шта треба ?
24. Како се зову она места где се дивљач нарочито јавља и каква су то места ?
25. Да ли се дивљач нарочито негује, кад и чиме ?
26. Да ли се дивљач нарочито распознаје по старости, полу, дебљини и т. д. и по чему се то распознаје ?
27. Да ли се у извесна времена не лови и зашто ?
28. Дели ли се лов на крупан и ситан ?
29. Опис самога лова.
30. Како се лове зечеви, како лисице, птице, вукови, медведи, срне, дивље свиње и т. д.
31. Праве ли се у лову заседе, рупе, замке, или друго што ?

32. Маме ли се н. пр. вукови звонцима или другим чим, и како?
33. Које се животиње лове?
34. Да ли се што врача кад се убије: зец, лисица, вук, медвед, препелица, голуб, грлица и т. д.?
35. Које је животиње грехота ловити и зашто?
36. Која јела народ справља од лова?
37. Да ли има о лову каквих прича, пословица, заговетака и т. д.?
38. Да ли животиње које се лове имају још каквих имена сем обичних?
39. Има ли нарочитих назива за ловљење: крупних животиња, ситних животиња, птица и т. д.?
40. Шта се верује о керовима.
41. Каквих врста керова има, како се врсте разликују и називају.
42. Која су најобичнија народна имена керова, (н. пр. лиско, шарко, чапа, рунда и т. д.)
43. Ко учи керове да лове и како се при томе поступа?
44. Који су називи појединих радња керова?
45. Шта се прича о томе, зашто се данас не лови помоћу птица?
46. Како се сматра онај ко убије вука или другу какву већу животињу?
47. Шта се ради кад се убије вук, а шта кад се убије друга већа животиња?
48. Ко проси са убијеним вуком и зашто, и како се то ради?
49. Шта се даје ономе ко проси?
50. Да ли се том приликом врача?
51. Узимају ли се поједини делови вука или друге које животиње као лек, враџбина и т. п. и зашто?
52. Да ли народ сматра као кривицу, кад ко лови у туђој шуми или забрану, или се лов сматра као општа ствар и може се ловити где ко хоће?)
53. Чиме се лови, да ли само пушком или још чиме?
54. Какве су пушке којима се лови.
55. Да ли ловац увек лови само својом пушком, којом је навикао или му је све једно?
56. Каквих има пушака, са каквим особинама (да расипљу зрно, да подбацују, надбацују и т. д.), и како се зову те особине?
57. Како се пуне пушке, којим редом и како се зову поједини делови материјала којим се пуне? (Ово нарочито за старе пушке предњаче.)

Т. Р. Ђ.

1) Види одговор на ово питање, мало другојаче постављено у В. Болишића: Зборник правних обичаја и Јужних Slovena I стр. 265.—266.

НАРОДНО ПРЕДАЊЕ О МЕСТИМА.

СВЕТИ РОМАН.

На десној страни јужне Мораве, према железничкој станици Ђунис, а један час од Делиграда на северозапад налази се затворена међу два брега малена света обитељ **Свети Роман**.

Сем онога што је о овоме манастиру забележио г. М. Ђ. Милићевић у Гласнику, срп. уч. др. књ. XXI, стр. 12. и 13. и у Кнежевини Србији на стр. 787. ја имам још ове две белешке које сам чуо од народа у околини Св. Романа.

I. Два брата испосници светогорски побегну од зулума турског и дођу до близу садашњег манастира Св. Романа. Један се брат звао **Роман** јер беше хром, а други **Нестор**. — Ту се браћа одвоје. Нестор пређе Мораву, и на левој страни њезиној, у брегу начини цркву, која и сад постоји и зове се **Свети Нестор**. Роман пак наиђе на некакав кућерак на месту садашњег манастира и ту преноћи. Кад је сутра дан устао, опази да је потпуно здрав. Из благодарности остане на томе месту, ту се целог века Богу молио, ту је и умро, па му је ту и црква подигнута.

II. Некакав слуга Кнеза Лазара чувао је у околини Св. Романа кнежеву ергелу, па је ту подигао и цркву која се звала **Коњица**. — После пропасти на Косову запустела је и црква **Коњица**. — Много доцније некакав спроводник царских камила путујући за Цариград разболи се у путу и затражи лека. Хришћани му покажу запустеле остатке старе цркве **Коњице**, да се на њима Богу помоли за оздрављење, јер, говораху му, то је место многима помогло. Овај их послуша, преноћи на црквеним остацима, и сутра дан је био потпуно здрав. На поласку препоручи околним сељацима, да запуштено свето места очисте и подигну себи богомољу. — После неколико година онај исти спроводник камила путујући из Цариграда дође до места где је оздравео, па запита мештане, зашто нису начинили цркву. Они му одговоре, да нити имају новаца, нити дозволе. Тада им он препоручи, да нешто новаца даду сами, а нешто да скупе као милостињу, а дозволу ће им он израдити, што после кратког времена и испуни. Дозволу је дао некаквом **Црном Живку**, који је највише и радио да се богомоља подигне. Живко је са гвозденим обручем око главе и веригом на врату ишао од места до места те просио милостиње за цркву. Трудећи се око подизања цркве често је говорио: Само да ми је да богомољу довршим и врата јој наместим, па не марим ако ћу одмах умрети. — Тако је, прича се, и било. Чим је врата на цркви закачио, одмах је и умро, па је код манастира до десне певнице, с поља, и сахрањен.

Т. Р. Ђ.

МИЛЕТИНА ЦРКВА

Близу Књажевца, баш до друма који води за Ниш, находи се стара црквина која се зове: Милетина црква. За њу постоји овакво народно предање:

За време нашег робовања Турцима била је ова црква на брдашцу с леве стране сврљишког Тимока. — Једном на Госпођин-дан, кад је црква славила искупило се беше код цркве врло много света. За време службе Божје прелети гавран више цркве и испусти пред цркву неколико капи крви. Народу и не падаше на ум да ово тумачи, већ оста и даље код цркве веселићи се. — Од једном појави се гомила Турака, који опколише цркву и све људе који ту беху поубијаше, а иконе и остале црквене ствари искварише. — После тога црква да би се очистила склизи доле у Тимок, а одатле после неког времена пређе на десну страну његову. На оном брдашцу где је црква била први пут, сад расте трава положено на ниже, те народ прича да је то траг којим је црква сишла!¹⁾

Ову је цркву као запустелу пронашао неки Милета, те је по њему и име добила. Овој црквини долази много света и из села и из вароши, те му унук Милетин даје неке бакарне крстиће који се лепе на оно место тела које је болесно. За ове крстиће, кажу, да их је нашао Милета при откопавању црквине.

ПРИВЕЛЕЖИО НА МЕСТУ:

Ђорђе Б. Медурић.

КЛИСУРА — КУРИ ЧЕШМА

Кад сам 7. јуна 1897. г. био у селу Клисури (у срезу белопаланачком у округу пиротском), прво што ми је пало у очи било је то што име Клисура, које село носи не одговара положају места на коме је, јер је село на истакнутом брегу са кога је леп изглед на све стране. Свако зна шта је Клисура, а што овде положај не одговара имену, беше питање, које ми се само наметаше. С тога замолих г. Антонија Младеновића учитеља клисурског да о томе разбере. Г. Младеновић се овоме одазвао и нашао у казивању мештана разлог у томе што су се становници садашње Клисуре доселили из места које се звало Клисура и чије је име одговарало положају на коме је. Иселивши се из старе Клисуре, назвали су становници њени тим именом и ново насеље.

У старо време, прича се, село Клисура је било западно од данашњег села тог имена, с леве стране друма, код садашње цркве Св. Илије, на месту које се звало Кури — Чешма, прозвано тако по томе што ту беше чесма са 12 ђункова, од које

1) Наш народ на много места прича да се цркве могу саме премештати с једнога места на друго. (Уредништво).

и данас постоје рушевине. — Стара Клисура — Кури-Чешма била је врло велико место. Било је у њој, прича се, на 3000 кућа и на 40 дућана — налбанница. Ово је место било записано и у царском ћутуку. Од овог су места постала села: Креница Коритница и Ореовац, а башка што је отишло света на другу страну. — Предање вели: Једном се о црквеној слави беше скупило код цркве Св. Илије врло много света. Баш кад се народ беше највише развеселио и коло најлепше играло, пролети изнад сабора орао, носећи у канцама змију, коју испусти у сред кола. Један старац од 100 година рече, да то није добро, већ нека бежи где ко зна. Неко побеже кући, неко у шуму а младеж остаде и даље играјући. — Не потраје дуго, а изненада Турци опколише сабор, све што застадоше поубијаше, село запалише, а цркву порушише. — Турци су ово учинили с тога, што кад је једном ту пролазила царска пошта, носећи из Босне силно благо буде од сељака нападнута. поштари буду потучени а благо однесено и закопано негде у околини где га народ и данас жељан да се на лак начин обогати, тражи. — Од разбеглих Клисураца неки су отишли чак у село Гњилан близу Пирота,¹⁾ неки на друге стране, а две фамилије населе место Д у б р а в а, даље од друма а близу шуме. Овима се придруже и друге фамилије које су дошле са Косова, из Књажевачке Каменице, из Топлице и из Стрелца (у срезу лужничком, окр. пиротском) — Ну ни на Дубрави не беху потпуно безбедни, јер беху често нападани. Да би при нападајима сачували бар своје животе, увек је на С т о ј и н о м В р х у стајао стражар, те јављао народу за наилазак Турака. — Даљина села од друма није се Турцима допадала, јер не имађаше ко да их дочекује и гости, те Ш а б а н Б у љ у б а ш а нареди, да се Клисурци са Дубраве иселе и населе садашњу Клисуру.²⁾

Т. Р. Ђ.

ПОСТАНАК СЕЛА БОЖУРЊЕ

О постанку села Божурње у Краг. Јасеници, постоји ово народно предање :

Место на коме се сада налази село Божурње било је покривено непроходном шумом тако густом, да јаје из неба пустиш не би на земљу пало. Пошто се народ све већма размно-

1) Кад сам био у Гњилану распитива о овом на сазнадох : Деда М а н а Клисурски (тако се презива по фамилији) врло стар човек у Гњилану прича ово : Мој прадед са још некима доселио се из Клисуре код Беле Шаланке. Кад су се доселили затекли су село Гњилан овде где је и сад.

2) Толико и тако вели народно предање о Клисури. Међу тим о К у р и — Ч е ш м и, месту између Ниша и Пирота знају и стари путници : Соломун Швејгер 1578. год. Мелхиор Безолт 1584, Адам Венер 1616., Павле Тафернер 1665., — Жалим што немам оне Радове Југословенске Академије у кој ма су путописи ових путника, већ се користим бугарским Зборником за народне умотворине науку и књижевност књига IV, стр. 42^а—481,

жавао у долинама река, те су једни другим сметали, неколико фамилија реши да у тој великој шуми оснују село (насеље). Ради тога пођу све старешине из тих фамилија да закрсте онолико места у шуми колико им је потребно за фамилије. Сваки старешина је за себе закрстио и други то његово место није смео да дирне као у светињу. Пошто су изабрали места шуму искрче и настане се.

Кад су се настанили почеше се јављати ноћу вампири и вештице те дављаху људе. Кад им то досади искупе се најстарији људи да се допитају: шта ли је узрок те нису на миру од вампира, вештица и разних привиђења. Онда се један старац сети узрока и рече:

„Ми смо нешто заборавили да учинимо кад смо населили ово село. Заборавили смо да га около заоремо.“ И онда узму два брата близнака плуг те са два вола близнака заору око села. И од тога доба у овом селу нема вештица ни вампира, нити што човек може ноћу да привиђа.

ЈЕРЕМИЈА М. ПАВЛОВИЋ

КАКО ЈЕ ДОБИЛО ИМЕ СЕЛО СУБОТИНАЦ У СРЕЗУ АЛЕКСИНАЧКОМ

О имену села Суботинца, народ прича овако: На месту где данас лежи Суботинац, било је некада десетак раштрканих кућа. За време једне неродне године удари у то село помор и у људе и у стоку. Људи, да би се опростили те беде, учине ово:

Два Циганина — близнаци — сакују раоник; два Србина — близнаци — начине рало и упрегну два вола такође близнаке и тако заору кругом око села.

После тога куга је престала.

То су радили на задушну суботу, због чега је то село и добило име Суботинац.

Прибележио од неколико старца
ВЕЛИМИР Ј. ТРИФУНАЦ

КРАЉЕВИЋ МАРКО У НАРОДНОМ ПРЕДАЊУ.

Краљевић Марко и брат му Андреја

Седи Марко с мајку та вечера,
Пај се Марко под мустак насмеја,
Упита га мајка остарела:
Што се, сине, под мустак насмеваш?

Ел се смејеш мене на старости?
Ел се смејеш господске вечере?
Ел се смејеш на тој рујно вино?
Не смејем се тебе на старости,
Не смејем се господске вечере,
Но се смејем мене на јунацтво:
Сабрамо се тридесе другара,
Сабрамо се у ладне мејане,
Сви дружина до клетву дојдоше,
Заљубили младу мејанцику.
Кој се куне у сестру, у брата,
Ја се кунем у доброга коња.
И у туја бритку, остру сабљу.
Кад ме роди, мале остарела,
Кад ме роди, што ме не породи?
Ја сом тебе сине, породила,
Родила сам Краљевић Андреја,
Па су њега Турци заробили,
Однели га с'лнцем на истоке.
Ја се дигни, мале остарела,
Те омеси ти бели колачи,
И наточи теј златне здравице.
Тад укачи коња шаријана,
Па отиде преко црно море,
Таман Турци у цамију иду,
Марко стиже пред белу цамију.
Сјаше коња Марко Краљевићу,
Па улезе у беле цамије.
Сви се Турци турски Богу моле,
А Марко се српски Богу моли.
Питују га Турци прекоморци:
Тако м' Бога црна будалино,
Од дек идеш, и как'в си јунак?
Т'г говори Краљевићу Марко:
Што ме мене вије питујете,
Од дек идем и как'в с'м јунак?
Имате ли вино за пијење?
Врли су ме жеђи надолели.
Ми немамо вино за пијење,
Тамо има теј ладне мејане,
У мејане Краљевић Андреја,
Он си вино има за пијење.
Па отиде Марко Краљевићу,
Па отиде пред ладне мејане,
Пред мејане мејанцика стоји.
Помоз' Бого, млада мејанцико,
Куде ти је Краљевић Андреја?

Тува ми је Краљевић Андреја,
 Пил је вино рујно на облоге
 Па је лег'л мало да си спава.
 Ја га викни, млада мејанцико,
 Да пијемо вино на облоге.
 Тад отиде млада мејанцика,
 Па си ока Краљевић Андреју :
 Дигни ми се, Краљевић Андрејо,
 Каква ала пред мејану дође,
 Сака, море, вино да пијете,
 Да пијете вино на облоге.
 Тад се диже Краљевић Андреја.
 Тврду су си облогу правили.
 Па говори Краљевић Андреја :
 Ако ли ме ти мене натпијеш,
 Ђу ти давам туј ладну мејану,
 И сас њума младу мејанцику.
 Па говори Марко Краљевићу ;
 Ако ли, ме ти мене натпијеш
 Ђу ти давам коња шаријана,
 И давам ти туја бритку сабљу.
 Па седоше вино да си пију.
 Пили вино за три бела дана,
 Андреју је дремка оборила,
 Те си леже мало да си спава.
 Па говори Марко Краљевићу :
 Тако м' Бога, млада мејанцико,
 Ајде збирај, што си има твоје,
 Ђу те водим на моји дворови,
 Да ми чуваш мајку остарелу.
 Ајд' од тува, црна будалино,
 Да ја имам једнога девера,
 А това је Марко Краљевићу,
 Ако ли те богме и разбере
 С душу нећеш од туј да излезнеш.
 Тад се Марко под мустак насмеја,
 Загледа га млада мејанцика :
 Ти ли си ми, мој мили девере,
 Еј девере, Марко Краљевићу,
 Шири руке у лице га љуби.

Забележио у Пиротском округу :

ТИХ. Р. ЂОРЂЕВИЋ

Марко Краљевић, качанска девојка и дете Радојица.

Шеташе се до три побратима,
 Шеташе се по Качанско поље

За три ноћи и три летња дана:
Једно беше Марко Краљевићу,
Друго беше Милош Обилићу,
А треће је дете Радојица.
Нигде никог нису пресретнули
Зла и среча пред мрака сретнула,
Сретнула и качанска девојка
Лепа ли је Бог да гу убије,
Снага вој (јој) је како у Бошњака,
Лице вој је како јарко сунце,
Очи су вој два бистра кладенца
А веце вој две горе наспоред,
Зуби су вој два низа бисера.
Напред иде Краљевићу Марко,
Те вој даде китку миришљаву;
По њег иде Милош Обилићу,
Те вој даде дуњу и јабуку;
А најпосле дете Радојица,
Најзад иде те вој прстен даде.
Проговара качанска девојка:
Бога тебе, Краљевићу Марко,
Китку даде, китка за носење,
Бога тебе, Милош Обилићу,
Ти ми даде дуњу и јабуку,
Жута дуња, она се мирише,
А јабука само за гризење,
А прстен је половин' венчање.
Изговара Краљевићу Марко:
Чујеш ли ме, дете Радојицо,
Врћај коња трапавог дорину,
Те пристигни качанску девојку,
Па гу води мајке за одмену!
Насмеја се дете Радојица,
Па окрену трапавог дорину,
Право доле низ качанско поље.
Па какав је трапави дорија,
Из носа му магла попанула,
Из уста му модар пламен иде,
Од копите искре му севају,
До колена у земљу пропада,
Брго иде, а брже пристиза.
Угледа га качанска девојка,
Па застаде друму на раскрсје,
Пристиже гу дете Радојица,
Узима гу за десницу руку,
Па гу метну на свога дорина,
Однесе гу мајке у дворове.

Кад је мајка пред њег ишетала,
 Мајку своју у руру целива:
 Тебе, мале, снаје и одмене
 Мене љуба и бела премена!

Забележио у Пиротском округу:

ТИХ. Р. ЂОРЂЕВИЋ

Марков камен¹⁾

У фебруарској свесци „Караџића“ на страни 40—41 изнео је Јован Петровић народно предање о Марковом Камену. Петровићевој белешци додајем још ово, што сам на месту забележио:

Кад је Краљевић Марко пролазио преко Букова (место између Планинице и Бољевца, где је сад Марков Камен) узме помињати камен из потока, у коме је био и мете изнад пута, те се с камена попне на коња. — Где је Марко стао ногом камен се улегао, те остао отисак од чизме, која је била много већа од обичних чизама. — Камен се налазио на месту где га је Марко оставио све до просецања новог друма Параћин — Зајечар, када је изнесен изнад друма.

СТ. СТОЈАНОВИЋ

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЕСМЕ.

Зидање двора Галете Ивана.

(Из Драгачева).

Дворе гради Галета Иване
 Поставио темељ од челика,
 Завршује танким тенећетом,
 Подресио сићеним бисером.
 По двору му мудра видра шета,
 И за њоме девет паунова,
 И за њима девет пауница,
 А позади окићена куна.
 И он држи коње у арове,
 Те и' 'наки ни у цара нема.
 То дознаде цере у Стамболу,
 Па дозива Галету Ивана.
 Пита царе Галету Ивана:
 „Што ти градиш пребијеле дворе,
 „И постављаш темељ од челика,

Види свеску „Караџића“ за фебруар стр. 41—42.

„Завршујеш танким тенећетом
 „Подресујеш сићаним бисером,
 „И што тебе мудра видра шета,
 „И за њоме девет паунова
 „И за њима девет пауница,
 „А позади окићена куна?
 „Што ти држиш коње у арове,
 „Те и 'наки ни у мене нема?
 Ал' говори Галета Иване:
 „Буди ваљан, царе, на беседи
 „Што ја градим пребијеле дворе,
 „Те и 'наки ни у тебе нема?
 „Дођу твоје силне пашајлије,
 „Па ти ноће у мојему двору
 „У мом двору ка' и у твојему.
 „Ако мене мудра видра шета,
 „То је мене вјереница љуба.
 „За њом шеће девет паунова,
 „То су моји девет мили сина.
 „А за њима девет пауница,
 „То је мене девет мили снаа.
 „А што ј' мене окићена куна,
 „То је мене мезимица ћера.
 „Што ја држим коње у арове,
 „Те и 'наки ни у тебе нема?
 „Дођу повоје силне пашајлије,
 „Јашу коње моје ка' и твоје“
 Ал' говори царе од Стамбола:
 „Иди двору, Галета Иване,
 „Па ти ради шта си започео.“

Ову песму почео је овим уводом:

Валим Бога, валим истинога
 Валим Бога, моја браћо драга,
 Да седимо да се веселимо
 Е да би нас и Бог веселио
 Добра друга и несретна дуга
 Бог ће дати родити година
 Валим Бога валим истинога ....

Завршено је са ова два стиха:

Пићу вина док је Варадина
 И ракије док је Шумадије.

Певао ми уз гусле неки Тадија Велисављевић из Доњег
 Дупца (у Драгачеву).

ПРИБЕЛЕЖИО

М. К. БОРИСАВЉЕВИЋ

Иван Беговина и цар.

(из пиротског округа).

Заволи се Иван Беговина,
 Заволи се у равно Загорје:
 Не бојим се цару ни ћесару,
 Докле имам девет куле благо,
 И десета веће половина,
 И док имам двори самотвори.
 Лак, по лако до цара се чуло.
 Цар испраћа два брза гаваза:
 Брже да сте, два добра јунака,
 Брже да сте у равно Загорје,
 Код онога Иван Беговину,
 Ни га бите, ни га па мучите,
 Но му руке обе посвежите,
 А још боље јуже притегните,
 Везаног га мене дотерајте!
 Отидоше два гаваза љута,
 Ни га бише, ни га па мучише
 Но му руке мало посвезаше
 А још боље јуже притегоше,
 Па га воде цару на дивану.
 Пита њега царе и ћесаре;
 Бога тебе, Иван Беговино,
 Је л' истина како људи кажу,
 Не бојиш се цару ни ћесару
 Докле имаш девет куле благо,
 И десету веће у половин,
 И док имаш двори самотвори,
 Око двори сребрни потпори,
 А капије од сувога злата?
 Истина је, царе и ћесаре!
 Бога тебе, Иван Беговино,
 Је ли волиш у тавне тавнице,
 Да тавнујеш докле не иструниш?
 Је ли волиш у буре низ море?
 Проговара Иван Беговина:
 Нити волим у тавне тавнице,
 Нити волим у буре низ море,
 Већ чу ли ме царе и ћесаре:
 Подај мене коња шугавога,
 Припаши ми сабљу крндаћију,
 И вежи ми руке наопако,
 Па ме пушти низ твоје ордије,
 Учини ме резил и срамоту,
 Нек ме виде Турци заробљеног.

Цар пристаде све што Иван рече,
 Проведе га кроз своје ордије,
 Сви га Турци редом исмејаше,
 По шамар му сваки удараше.
 Дожали се Иван Беговине,
 Па помену Бога јединога:
 Дај ми, Боже, јуначког кувета,
 Оздрави ми коља шугавога,
 Света Петко одвежи ми руке
 А Недељо наоштри ми сабљу!
 То се Богу врло нажалело:
 Подаде му кувет и јунаство,
 Оздраве му коње шугавога,
 Света петка одвеза му руке,
 А недеља наоштри му сабљу.
 Засили се низ поље широко,
 Па потера Турке на буљуке,
 Нигде жива душа не остаде
 Па се врати цару на дивану.
 Цар измица Иван се примица,
 Док дотера цара до дувара.
 Па у нужде царе проговара:
 Остави ме, Иван Беговино,
 Даћу тебе твоју беговину,
 Беговину и херцеговину!

ЗАБЕЛЕЖИО Т. Р. Ћ.

Ситне пјесме

(из ВОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ)*)

прибељежио: НИКОЛА СТ. КУКИЋ.

XXXVIII

Снијег паде, друми западоше,
 Драги драгој доћи не могаше,
 Већ јој ситну бурунтију пише,
 О Митрову бијеломе дану:
 „Чекај мене, моја мила драга,
 Чекај мене до Бурђева дана:
 Док окопни снијег на планини.
 Ја ћу доћи о Бурђеву дану,
 Донијећу прстен и јабуку,
 Да те водим свом бијелу двору.

XXXIX

Везак везла Злата материна,
 На чардаку према мјесечини.

*) Наставак књизи: „Српске народне умотворине из разних српских крајева,“ што сам је прошле године издао. Загреб. Н. Ст. Кукић

Долази јој младо нежењено,
 Па јој броји по ђерђиву гране,
 И мета јој на јумак злато,
 Чисту свилу на бијеле руке.
 Ал' завика из двора робиња:
 „Ко ј' у двору код нашега Злата,
 Ко ј' у двору нек бјежи из двора!
 Ето нашем Злату ђеверова.“
 Препаде се младо нежењено,
 Скочи младо с пенџера у траву:
 Остаде му сахат на ђерђефу,
 И срмајли ножи на јастуку,
 И од злата бурме на сандуку.
 Поручује младо нежењено:
 „Спреси мени сахат са ђерђефа,
 И срмајли ноже са јастука,
 И од злата бурме са сандука.“
 Али Злата њему одговара:
 „Ајд' не лутуј, младо нежењено!
 Сахат сам ти у њедра метнула,
 Ноже сам ти за пас зађенула,
 Бурме сам ти на прст натакнула.“

XL

Викну Варда са горњег града:
 „Чујеш мене младо ђемиџинче!
 Не превези никог до сабаха.
 Ноћас ми је одбјегла ђевојка,
 У поноћи са деснице руке;
 Одн'јела ми ђуздан из њедара,
 У ђуздану хиљаду дуката.“
 Поручује младо ђемиџинче:
 „Прођ се Варда са горњег града!
 Ја сам давно превезо ђевојку.
 Дукат ми је возарине дала,
 Два дуката, да је не прокажем,
 А четири, да је не пољубим.
 Препелички гору прелећела,
 Соколички на град долећела
 Са града је брата дозивала:
 Отвор' врата, мој милосни брате!
 Побјегла сам са горњег града,
 Дон'јела сам ђуздан у њедрима,
 И у њему хиљаду дуката.“

СИТНЕ БЕЛЕШКЕ

Народна имена месеца — У Маклишту (срез белоपालаначки округ пиротски) и у целом пиротском округу сазнадох ова имена месеца :

јануар се зове : големи месец

фебруар „ „ сечко

март „ „ марта

април „ „ л'житрава или ђурђевски месец.

За ова последња три месеца има и народна изрека у томе крају, која гласи : Сечко сече, марта дере, л'житрава коже бере, т. ј. која стока у сечку измрзне, у марту угине, а у л'житрави јој се коже скупљају. — Л'житрава се зове тако с тога, што је трава тог месеца врло слаба, те само измами (превари, слаже) стоку, да је једе, а нема је довољно за најест. Стока пак, која окуси траве неће више да једе суве хране.¹⁾

У Алексинцу и околини, Соко Бањи, Лесковцу : јануар се зове : коложег, а то, веле, с тога, што је тада таква хладноћа да се и кола морају горети (жећи;²⁾ фебруар се зове сечко; март : марта³⁾, април : лажитрава; а октобар пејчин месец.⁴⁾ — Мијаци у Галичнику зову јуни месец черешњар (трешњар). — У Подрињу, Студеници, Космају и Старој Србији септембар зову : миољски месец. — У „Горском Вијенцу“ П. П. Његоша, март се зове ма́р а ч, дем. ма́рча⁵⁾ : „на вратилу о марчу јашимо“ (стих 1243. једанаесто (државно) издање М. Решетара. Види и речник на крају књиге, стр. 157). — Пок. Светислав Вуловић у Годишњици XIV на стр. 256 вели да је груден (груденџ) народно име за месец новембар. — Вук Врчевић у својој књизи : Помање народне светковине уз мимогредне народне обичаје, Панчево 1888 г. забележио је, да је „у

1) У пиротском округу не могах сазнати имена других месеца, сем то да се август месец у целом округу зове : панађурски месец, јер се тога месеца на Госпођин-дан (15. августа) држао вашар у Пироту. — Причају, да је пиротски вашар био један од најглавнијих вашара и да је трајао месец дана. Са пиротским вашаром могао се, кажу мерити само прилепски и узунџевски. — У селу Добро-Долу чуо сам да чак и госпођин пост зову : панађурски пост.

2) У неким местима у Македонији јануар месец зове се арабајакан : Турски араба значи : коло, јакан значи : горење, а арабајакан би значило исто што и коложег. — Још се у Македонији јануар зове као и у пиротском округу : големи месец.

3) Прича се да је некаква баба видећи да је прошао сечко пошла у планину да пасе козе, обухавши за сваки случај девет кожуха. Обезбедивши се тако од зиме говорила је поносно : „Кеч, јарци, на планине, с... сечка на брадине!“ Сечко се на то наљути, па позајми од марте девет дана, те се деветог дана баба смрзне, пошто јој је сваког дана по један кожух сечко упропастио. — Позајмљени су оних девет дана до Младенаца (9. марта) и зову се зајмљаци. (Види у Вуковом Рјечнику речи : позајменици и бабини јарњи — Прича се да и сад има места где се може видети смрзнута баба са јарцима.

4) Тако се зове по празнику, који народ назива : пејчин дан, а то је Света Петка Параскева (14. октобра). — Баштовани кажу да је пејчин месец најбољи за сађење озимих баштенских производа.

5) Исто тако и у Вуковом Рјечнику код речи : ма́р а ч и вељача.

место предговора“ написао у „Дубровнику, Илиништакамјесеца 1882.“)

— **Једноданка кошуља.** — И у пиротском округу исто тако као и у свима српским крајевима лече многе болести ватром. — Један, већ познати обичај лечења стоке ватром²⁾, износим овде ради једноданке кошуље. — Кад завлада болест у стоци, онда се одређеног дана у целом селу погасе ватре, па се на међи атара два села ископа рупа као тунел. На тој рупи тару двојица липова дрва једно о друго, док се не запале, па се од њих заложу ватра. Тако добивена ватра зове се живи огањ. Поред огња се меће једноданка кошуља. То је кошуља која је за један дан испредена, основана, изаткана, скројена и сашивена³⁾. — Поред ватре седну брат и сестра имењаци (Стојан и Стојна, или Милан и Милана и т. д.) па дугачким чешљиговим (од биљке која се зове чешљиговина) штаповима, које на ватри нагоревају закршћују стоку по леђима пошто се провуче кроз рупу. — У Костуру (срез нишавски, округ пиротски) има овакав обичај: Чим се сазна да ће бити размирице (рата) одмах се нађе девет баба, које седну у поноћи, па до зоре, ништа не говорећи спреме једну кошуљу. Кроз њу се провлаче сви они који ће се излагати опасности у размирици, па су онда сигурни да ће их опасност мимоићи.

Јемит војвода — У оним крајевима пиротскога округа који су испод Старе Планине слушао сам да се прича о некаквом Јемиту Војводи. — Имам о њему забележенога причања из Велике Лукање и из Дојкинца. — У В. Лукањи причају да је Јемит био спахија у некаквом селу у Високу.⁴⁾ Био је на гласу разбојник, и хајдуковао је много година. Да би затурао траг, поткивао је коња латински (наопако). — Једном пошавши у Загорје,⁵⁾ осване негде на Старој планини. Са њим је био још један друг. У једној вртачи нађе Србина свињара, где свира у дудук, па му викне:

— Дигни се бре!

— Ајде, ајде, ако се дигнем, нећеш ни да одиш више, рекне свињар.

— Дигни се бре, веру ти твоју!

1) Види у Вуковом Рјечнику: илиништѧк.

2) Тај обичај памтим у околини Алексинца после српско-турског рата кад беше завладала говеђа куга. — Имам га забележеног и у околини Малог Пожаревца. У „Босанској Вили“ за 1895. г. описан је овај обичај. А у пиротском округу зна о њему свако село.

3) Једноданка кошуља, рекоше ми, да је у вези са некаквом Божјом наредбом Светом Аранђелу, али ја заборавих, каква је то наредба.

4) По казивању људи из пиротског округа Висок се зове предео од Цариброда до Сливнице (брда), Годеча (села), Губеша (села) Комштице (села), Сенокоса (села), Дојкинца (села) и Рсовца (села). У Високу су била 64 села. — Један крај Висока који је захватао од Цариброда до Сливнице, Годеча, Голеша, Видлича (планине) до Одоровца (села) звао се Забрђе.

5) Загорје је предео од Старе Планине ка Дунаву.

— Ајде одатле кад ти кажем!

Јемит тада пође чобанину, али овај опљује тојагу и распали по њему. Видећи се на невољи Јемит се стане молити и нудити пун бисаг пара, само да га пусти. Али чобанин одговори, да му хајдучке паре не ваљају, већ, пошто га добро изудара рекне му, да ако још једном пође по народу, било сам било са друштвом, неће остати ни паметара од њих.

У Дојкинцу ми причаху да је Јемит био Србин и да је у Загорју хајдуковао са дружином од 70 душа. Био је, веле, такав јунак, да кад је швикао (звиждукао) од горе је лист падао, а кад би викнуо од горе је с'лепје (гранчице) падало. За пуних седам година што год би се блага за Цариград понело, њему би у руке падало. Није никако дао Турчину да уђе у народ. — Једном пође на њега из Загорја врло велика потера. Он је тада био с друштвом на Старој Планини, и у то доба пецијаше овцу јаловицу. Сазнавши да иде потера, пошље дружину да је пресретне и растера, а сам са братом *Церевичетом* (*Церевиче*), сином *Матејанчетом* и братанцем *Маријанчетом* остане код ватре, пекући и даље пециво. Потера му потуче сву дружину. Он прати брата да види шта је било, али му и брат погине. Он тада пошље сина, али и овај паде. Кад му слуга то јави наљути се па му пламен почне из уста излазити. — Тај пламен није ни пред ким никад пуштао, те запита слугу да ли је што видео, а кад овај рече да му је видео пламен у устима, посече га. За тим остави братанца да пече пециво а сам пође на Турке. Скакао је низ планину те му се и сад познају белеге од ногу на Старој Планини. На Турке је напао тако жестоко и потукао их тако много да је крв текла топлодолским и дојкиначким атаром. Од те крви остале су на тим местима *Крваве Баре*, које се и сад тако зову и у којима се и сад црвени. — Јемит је војвода доцније погинуо издајством свога кума *Илије Терзије*, који га позове на *плетиво* (види ниже о плетиву) и ту га изда црном *Арапину*,¹⁾

— **Плетиво.** — Плетивом се у пиротском округу, Загорју и око Софије зове оно што се у другим нашим крајевима назива *стрижба*. На плитати и плести тамо значи *шишати кумче*. — Једна народна песма из пиротског округа, коју не забележих целу, овако се почиње:

Дејан јунак три радости прави:

Сина жени а ћерку удава,

Трећу радос, мушко дете плете..... —

У Дојкиницу забележих о плетиву ово:

Плетиво се врши над децом без разлике пола, кад наврше годину или три године. Обичај врши кум и кумица, а ако они нису тада у животу, онда неко други из њихове фамилије. За плетиво купује кум кумчету нову дреју (хаљину) и капу, на коју

1) О Јелишту војводи, његовом хајдуковању и смрти има и народна песма, али је ја не чух, јер онај који је знађаше не беше оран за песму.

се пришива венац од вештачког цвећа. Сем овога спреми се мало воска и један тупи нож. Кумица пак умеси пресан хлеб, који се зове турта или кравај, понесе мало соли и киту природног цвећа у коју мете старинску сребну пару. Са таквом спремом одлазе кум и кума кући свога кумчета, где већ чекају остале званице. Пошто се руча настаје плетиво. Тетка или сестра узимају дете и увијају га у нову белу сукнену хаљину и носе га куму са речима: Куме, носим ти јагње, да га стрижеш! А кум примајући дете у наручје одговора: Ја сам баш за то и дошам. За тим од спремљеног воска узима мали део па га залепи детету на коси изнад чела и рекне: во имја оца, за тим други исто такав комадић воска залепи детету на потиљак и рекне: и сина, трећи комадић воска залепи изнад десног ува и рекне: и светаго духа, и на послетку тако исто залепи изнад левог ува и рекне: амин: Кад то учини узме онај тупи нож па истим редом којим је косу лепио, не говорећи ништа ножем сече косу заједно са воском, па је предаје детињој матери на чување. После овога кума облачи кумчету нову хаљину коју му је спремила, мете му капу са венцем на главу и закити га. Овако обучено дете иде по неколико дана. За овим мајка детиња раздаје дар: куму кумици, родбини, гостима и укућанима, а сви њој даду по коју крајцару уздарја. Ово се уздарје чува заједно са новцем који је добивен на крштењу, па се сједињује с новцем што се добије на свадби и образује „кумчетову“ сермију. т. р. њ.

Идење у Краља. — У Вуковом Рјечнику код речи Краљице описан је народни обичај краљица¹⁾. — Слични обичај у селу Костуру у округу пиротском зове се „идење у Краља“.

О сеоској заветини скупи се женска чељад и избере једну од девојака, обично најслободнију и најотреситију те буде краљ. За тим краљ избере себи краљицу, а заједно изберу још шест девојака: четири за певање, а две за играње, па „иду у краља“. — Краљ обуче мушко одело и припаше сабљу. — Краљ и краљица и још две од изабраних девојака играју а остале две и две наизменце певају. — Краљ наређује која ће се песма коме певати. Он има права и ударити сабљом, и нико се на то не љути. — Зарађени новац од певања дели се на једнаке делове, или се краљу даје нешто више. — Кад се иде у краља певају се ове песме:

1.

Јован јунак обедује
 Поди крушу црвењушу,
 Љубе си му вино служи,
 Служејећи задремало,
 Дремајући сан гледало:

1) Види о томе обичају у „Браству“ књ. II стр. 7—29.: „Краљице“, српски народни обичај о Тројичину дне, од Павла В. Поповића, и „Живот Срба сељака“, написао М. Ђ. Милићевић (друго прерађено и попуњено издање) стр. 126.

На сан цвеће посејало,
С гривну га је заградило,
С иглу га је опрашило.

2.

Ковач кове до три гривне,,
Та раскова до три кључа
Та отвори до три града.

3.

Ока (виче) павун од долове,
Павуница из дворове,
Зашто, зашто, млад павуне,
Ил' ћеш дуњћу ил' јабуку?
Ни ћу дуњћу ни јабуку,
Веће оћу прво љубе!

4.

Набран Ђура мртолози
Седамдесе и седмина,
Распрати и по чаршије,
Он отиде у бербери,
Да си бричи русе косе.
Турци турски уздумаше:
Да га виде наше буле,
Нас би буле оставиле,
Па би Ђуру заљубиле.

5.

Еј, Стојане, млад Стојане,
Тури руке у цепове,
Па си шикни по градине,
Свако цвеће помериши,
А највеће бел босиљак!

6.

Орач оре равно поље,
Волове му два анђела,
Рало му је чудно дрво,
Жито му је ситна брица,
Ралник му је сиви голуб,
Ост'н му је струк босиљак!

7.

ОвOME ми војводе
Сами момци дооде,
И на коњи доносе
Немерено имање,
Небројени дукати.
Дајте да ћи (их) меримо,
Дајте да ћи бројимо!

8.

Играј „Краљу барјактару. ладо, ладо, еј!
 Краљ Краљицу надиграло „ „ „
 Надиграло надпојало „ „ „
 Краљ Краљицу да пољуби „ „ „

9.

Ивковица л'н сејала,
 Л'н сејала, Бога моли:
 Дај ми, Боже, ситну росу,
 Да си роди т'н'к л'н'к
 Да си скројим Ивку гаће;

10.

Два су брата верно живували,
 Нејћу сестру јако милували,
 Од милос љу (ју) на пазар водили.
 Што видели све вој (јој) искупили:
 Купили вој сребрни ножеве,
 На ножеве три струке вериге,
 На вериге дванаес прапорци.
 Посвиде се кучке Павловице,
 Па украде Нејћини ножеве,
 Нејћи ножи у крв утонули.
 Па улезе у ладни зевници¹⁾
 Па источи девет б'чве вино
 И десету туј љуту рађију,
 Па убоде тоја мушко дете.
 Диг' се, Павле, нође те не дигле,
 Как'в ти се зулум починило:
 Источене девет б'чве вино,
 И десета тај љута рађија!
 Па набеди своју милу сестру:
 Ти си сестро зулум учинила!
 Нес'м, брале, зулум, учинила,
 Ако будем зулум учинила,
 Изведи ме на друм на раздрумје,
 Сечете ме черек на черека,
 Разносете на трње и грмје,
 Нек разносе чавке и гаврање,
 Куде падну моје т'нће ноге,
 Туј ће буду две т'нће тополе,
 Куде падне моје клето срце,
 Тув ће има црква самотворна,
 Куде падну моје црне очи,
 Тув ће бидну два бистра кладенца!

1) Зевник и земник, тако се у пирот. округу зове подрум.

11.

Зелени се зелена ливада,
У ливаду два косача косе,
У ливаду мом'к и девојћа
Па ћу гази тај краљева војска!

12.

Западни Стојан с овнове
Пред Стојнини дворове.
Станина мајћа говори:
Не пладнуј тува, Стојане,
Тува ми Стана мињује,
Оћеш вој китке обереш,
Оћеш вој воду размутиш,
Оћеш вој стовне потрошиш,
Оћеш вој крпе поцепиш,
Оћеш ћу младу заљубиш!

13.

Вај, Миље, вај те не било,
Вај када дојдо, дом те не најдо,
Нег те најдо у сред село,
Куде млади љубеју,
Куде стари гледају!

14.

Постој с'лице, постој с'лице'
Рано не заоди
Да навезем брату за рукаве,
Оће брат'к на војску да иде,
Ће га питав његова дружина:
Кој ти наши свилени рукаве?
Да ли имаш сестру на удацбу?
Је ли имаш јако младу мајћу?
Да ли имаш јако вредно љубе?
Ја си немам јако вредно љубе,
Ја си немам јако младу мајћу,
Но си имам сестру на удацбу!

Т. Р. Ђ.

БЕЛЕШКЕ О ФОЛКЛОРНИМ ДРУШТВИМА НА СТРАНИ.

НЕМАЧКА

Немачка има Deutschen Gesellschaft für Volkskunde — Немачко друштво за проучавање народа, које је основано у августу 1890. г. настојавањем Ed. Veckenstedt-a. — Ово је друштво издавало: Zeitschrift für

Volkskunde. -- Даљи подаци о овом друштву су нам непознати.

У Немачкој је још: *Der Verein für Volkskunde* — Друштво за проучавање народа које је основано у Берлину у новембру 1890. г. с наменом да у Немачкој буде средиште за проучавање народа и предања. — Друштво држи по осам седница на годину, где се претресају научна питања из области друштвене цели, и издаје часопис: *Zeitschrift des Vereins für Volkskunde*, који излази свака три месеца на од прилике 120 страна. -- Ко жели постати чланом друштвеним, ваља да се обрати друштву писмено, а годишња је уплата 12 марака.

АУСТРО-УГАРСКА

На земљишту аустро-угарске монархије има више ненемачких друштава, која се баве скупљањем и проучавањем народног предања.

Друштво Шевченко засновано је 1873. г. у Лавову (*Lemberg*) као литерарно друштво. 1892. г. оно се преобрати у учено друштво коме је задаћа рад на науци и вештинама украјино — рутенским, прикупљање историских докумената, предмета из старине, етнографије и народног предања. — Друштво има три секције: филолошку, историско-филозофску и природњачку. — Друштвени су чланови тројаки и плаћају 3 форинте годишње. — Сваке године 26. фебруара држе се пуне скупштине, а поједине секције држе седнице свакога месеца. — 1891. г. друштво је почело издавати у свескама неперидилно на украјинском језику: *Записки товариштва имени Шевченко*.

Vlastenecký spolek muzejní v Olomouci — Отачаствено музејно друштво у Оломоуцу има за задатак да истражује разне знаменитости у Моравској, а нарочито старине и друге историске споменике сваке врсте, да их скупља и чува у своме музеју, да утиче на публику путем друштвених састанака држаних у Оломоуцу или ван њега у Моравској, предавањима, поучним говорима, издавањем друштвеног часописа и већих научних дела. — Друштво има поред осталих и народописни одсек. — Друштво има чланова од пет врста. — Орган је друштвени: *Časopis vlasteneckého muzejního spolku v Olomouci*, који излази 4 пута годишње, а стаје 1 форинту или 2 круне.

АМЕРИКА

Америка има: *American Folk-lore Society* -- Америчко фолклорно друштво, које је основано 1888. г. са задатком да скупља и издаје: митологију и фолклор америчког континента. — Друштво има различитих чланова: добротвора, почасних, доживотних и редовних, од којих само последњи пла-

ћају годишње по три долара, али сви имају право на бесплатно примање друштвеног органа: *Journal of American Folklore Society*, који излази у тромесечним свескама са од прилике 90 страна. — Сваке године држи друштво главну скупштину. Сем тога држе се и многе седнице у различитим средиштима друштвеним (Њујорку, Монтреалу, Бостону, Лујзијани).

У Америци је још: *Chicago Folklore Society* -- Фолкlorно друштво у Чикагу, основано у децембру 1891 г. — Бавећи се народним предањем у опште, задаћа је овога друштва, да прикупља, проучава и издаје усмену књижевност и народно веровање западне Америке. — 1892. г. друштво је издало *Folklore Manual*, а у јулу те године изађе и прва свеска друштвеног органа: *The Folklorist*. — 1893. г. друштво је узело великог учешћа за организацију великог конгреса фолклориста, који се држао у јулу те године у Чикагу.

РУСИЈА.

На пространоме земљишту рускога царства има много учених друштава, од којих се ниједно не бави искључиво народним предањем, али му многа посвећују велику пажњу.

Т. Р. Ђ.

ПРИКАЗИ

— Позив и упуство за купљење речи по народу за Речник Српске Краљевске Академије. Београд. Штампано у Штампарији Краљевине Србије. 1899. Стр 30. — У овој књижици је на првом месту Позив, па онда Упуство у коме су: I Опште напомене, II Речи по групама предмета и појава. На послетку је Додатак Упуству у коме су угледни примери забележених народних речи највише из збирака до сад посланих Лексикографском Одсеку Српске Краљевске Академије. — Жеља нам је да се нађе што више скупљача који ће се користовати овим Упуством и учинивши услуге нашој Академији учине услуге своме роду.

— Српске народне приповетке, скупио Атанасије Николић, на свет издали његови унуци. Београд. Издање Савића и Компаније 1899. Цена 2 динара или 2 круне. Стр. 239. — У овој њкзи има 25 народних приповедака. — Атанасије Николић наштампанао је две свеске српских народних приповедака: једну 1842. а другу 1843. г. (Види: Срп-

ску библиографију од Стојана Новаковића стр. 239. и 247.), које и Вук Караџић помиње у предговору испред Српских народних приповедака. — Издавачи кажу да су по смрти свога деде „А. Николића, међу осталим његовим посмртним списима нашли и ове приповетке“, али не кажу, да ли су их нашли као штампане или у рукопису. Ми пак немајући првог издања приповедака пок. А. Николића не можемо дати о овим приповеткама тачна одговора, али нам се све чини, да је ово друго издање Николићевих приповедака. — У књизи је и слика пок. Атанасија Николића српског књижевника. Она је бар могла бити на мало бољој хартији, кад је остало на онако слабој.

— Годишњица Николе Чупића, издаје његова задужбина, књига XVIII. У Београду. Штампано у Државној Штампарији 1898. Цена 2 динара. Страна XV и 326. — У првом делу су: Занисници одбора Чупићеве Задужбине, а у другом: 1. Задружна кућа на селу од М. Ђ. Милићевића (1—51), 2. Васојевићи, Полимље, Метохија, бе-

лешке Милоша Велимировића, свештеника протског (53—189), 3. Школе и ширење писмености у држави Немањића од Миленка Вукићевића (190—232), 4. Белешке о варијантима српских народних песама од Анд. Гавриловића (233—293), 5. Из Србијанке Симе Милутиновића Сарајлије: Благоразумија сила, са коментаром од Драгутина С. Милутиновића (294—316), 6. Некролог пок. Светиславу Н. Вуловићу, члану одбора Чупићеве задужбине од Момчила Иванића (317—326).

— Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena, na svijet izdaje Jugoslovenska Akademija znanosti i umjetnosti. Svezak III., druga polovina (sa 5 slika). Uredio Dr. Ant. Radić. U Zagrebu 1898. Knjižara Jugoslovenske Akademije (Dioničke Tiskare). Tisak Dioničke Tiskare. Cijena for. 1,25. Str. 167—334. — Ево нам изађе и друга половина овога Зборника за живот и обичаје нашега народа. Нашега би се могло рећи са два гледишта. С првога гледишта што је у овим Zbornicima Jugoslovenske Akademije за народни живот и обичаје Јужних Словена грађа највећим делом из живота српскога народа. С другога пак гледишта сматрајући Србе и Хрвате као једно исто, нашега би могло значити: српско-хрватскога. — Ну и првome и другоме гледишту противи се велика околност, што уредници Зборника не помињу да је грађа из српског живота већ истичу своје хрватство, ма да то по свом обећању не би требало да чине. (Види Pripomenak књ. I Zbornika, стр. VII.). — Кад тога неби било сваки би Србин био испуњен благодарношћу према Југословенској Академији која гајећи „једнаком љубављу језик, повјест, природу и све друге прилике свих јужнословенских земаља“, ево износи и благо српскога народа, да га од заборава и пропасти спасе. — Југословенска је Академија у доста прилика, сматрајући себе југословенском, учинила услуге народу српском, ма да се за многе од тих услуга може оно исто рећи што и за њезине Зборнике. — Па при свему том Срби нису много протестовали, остављајући да чиста наука у будућности реши и значај услуга и важност предмета тим начином изнесних. — У овоме последњем Зборнику од расправа има: 1. Народна глaзбeна у мјетност у Далмацији, по стручном свом путовању из г. 1890. и 1892. подаје Људевит Куба (Наставак) (стр. 167—182). — 2. Ситнији прилози: Народ (183—202). Народ о себи (202—207), А. Радића. — Од грађе има: 3. Требарјеве, народни живот и обичаји, написала Ката Јајченова, (Наставак) (211—251), — 4. Кола, народни жи-

вот и обичаји, написао Иво Шайновић (252—264), — 5. Црес, написао Андрија Бартулин (265—275), — 6. Коначли, женидба (на Грудн) побиљежила Нике Баларин (276—303). — Најзад је Вјесник у коме су књижевне новости од уредника Dr. Ant. Radiћа, где су приказане ове ствари: Psychologie du peuple français par Alfred Touillée. Paris. 1898. IV. 388. — Edmond Demolins: Les français d'aujourd'hui. Les types sociaux du midi et du centre. Paris (1898) XII и 465. — Dr Čeněk Zibrt: Kulturni historie. Jeji vznik, rozvoj a posavadni literaturu cirk i česku popisuje — — V Praze 1892. 122. — Dr Čeněk Zibrt: Dějiny kroje v zenih českých od dob nejstarších až po vólky husitské, S 235 obrazy. V Praze. F. Šimaček 1892. — Dr. Čeněk Zibrt: Jak se kdý v Čechach tancevalo. Dějiny tance v Čechach, na Morave, ve Slezsku zvěků nejstarších až do nove doby se zvláštním zretelem k dějinam tance vůbec, sa 136 slika. Prar 1895. IX. 391. XXIV. — Dr Čeněk Zibrt: Seznam pover a zvuklostí rohánských z VIII. veck. V Praze 1894. 176. — Dr Čeněk Zibrt: Skřítek v lidovém podání staro-českém. Prar 1891. 44. — Narodopisý Sbornik českoslovanický, II. и III. — Český Lid, VII (1897—1898.) — Věstník slovanických starožitnosti, Vydava Dr Lubor Niederle, sv. I Prar 1898. 135. — Wisla, том XI (1897). — На послетку је приказ нашега „Караџића“. Овде морамо малко да застанемо. Ма да нам лист нема простора за велика објашњавања и ма да ми вољемо наше суседе и браћу Хрвате, и ма да смо гледали да им се никако не замеримо, и ако смо имали чега ради и да се расрдимо, па у интересу мира и слоге прећутасмо, опет ево морамо да речемо коју. — Кад се појави Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena, ми га лепо примисмо, лепо куповасмо, па лепо и приказасмо (Види: „Босанску Вилу“, од прош. год. и I број „Караџића“.) узимасмо њихову „Основу за сабирање и проучавање грађе о народном животу“ као своју и препоручивасмо је, дописивасмо се и ако у свему томе југословенском, не беше нигде ни речи о српском, — Према својим моћима почесмо и ми да радимо, не из каквих интереса, већ да радимо на проучавању: живота, обичаја и предања нашега народа, мислећи да ћемо тиме на овоме крају помоћи баш оно што Југословенска Академија својим Зборницима чини. И где у место да се баш уредништво Зборника томе од срца зарадује, и да нас поучи и охрабри, оно нас лепо и згрди. И то због чега? Због тога што смо Хрвате и Бугаре назвали суседима, што

смо рекли да нећемо ваљда одобрити да Загреб буде средиште из кога ће потицати покрет и потстрек за наш народни живот, обичаје и предање и што питасмо: ваљали Србија да остане без средишта...? и што рекосмо да је одговор на ово питање негативан, и што смо покушавали у мајској свесци „Дела“ да образложимо потребу друштва коме би била задаћа да прикупља, проучава и штампа грађу о народном животу нашега народа и што смо остајући верни својој замисли покушали да у Алексинцу створимо средиште у коме мислимо око свога листа скупити у тешњу везу све оне, који се занимају српским народним животом, обичајима и предањем, и што их молимо да приону око изношења свега онога што је обележје и духовна тековина нашега народа, и што рекосмо, да је наш народ тиме врло богат и да је тиме попунио већи део Зборника својих суседа, па му и поред тога још пуно претече. — Прво и прво није лепо што се пакости предузећу у Срба, које истина није у главном граду и нема за собом Академију, али које се труди да по могућству ради на проучавању једнога дела „на цијелом простору овога једнога двоименога народа“, и које баш тиме ако не чини услуге ономе начелу, што га је Академија Југословенска Зборницима хтела уздићи, а оно му баш ништа и не смета. — Даље Хрвати и бугари и јесу српски суседи, и ма да се често небратски понанашају, ипак их ми и рођеном браћом сматрамо, а што их баш браћом не назвасмо већ суседима, признајемо да смо погрешили и молимо да нам се признато верује. — И опет велимо да није право да Загреб буде средиште из кога ће потицати покрет и потстрек за српски народни живот, обичаје и предање, јер Србија и народ српски су тиме много богатији од својих суседа, па је и право да више раде на томе, те и не треба да будемо без средишта, ма да се и Хрвати труде да нам народ проуче, на чему им хвала, и ми им ништа не сметамо, само их молимо за тачност и искреност. Према овоме неопходно је потребно оснивање српског друштва за српски фолклор и предлог наш који је штампан у мајској свесци „Дела“ написали смо баш из тих побуда, и баш у оно време, кад се дописивасмо лепо са братом г. Радићем, и не сањајући, да ће мо се тиме брату замерити. Што се пак у Србији није друштво још организовало, то није још доказ да га пеће ни бити. А ми смо се подухватили да док се друштво не образује порадимо својим листом ко-

лико можемо. — Најзад, да је наш народ својим народним животом, обичајима и предањем попунио већи део Зборника својих суседа, то зна сваки паметан човек, који се тим стварима бавио. Примери су излишни, а може их се пуно навести. — Приговара нам се што нам је Академија послала „Osnovu“ о свом трошку и бесплатно. — Академија је и објавила да је свакоме шаље на захтев бесплатно, и нека јој је хвала што ју је и нама послала, а ако јој је баш жао, ми смо вољни, и да јој платимо. — Замера нам се што сад у „Караџићу“ велимо, да нећемо ваљда одобрити да Загреб буде место из кога ће потицати и т. д. а у преписци са уредником Зборника нисмо нигде казали да нам овај покрет и потстрек из Загреба није у вољи. Заиста ни у једном писму нити у једној дописници не рекосмо да нам покрет и потстрек из Загреба није у вољи. То ни сад не кажемо, нити бранимо Хрватима проучавање нашега народа, али и опет тврдимо да не треба одобрити да потстрек и покрет за проучавање српског народног живота потиче из Загреба. — Остало што нам уредништво Зборника подмеће, одбијамо као подметање, јер смо се загребском покрету заиста обрадовали и из чисте љубави га прихватили, али и опет велимо Срби не треба да остану без средишта за проучавање народног живота, обичаја, и предања, — Шовинизам нас никад није руководио, а да ли је наш посао детињарија, као што је уредништво Зборника изволело рећи, пресудиће други, ко није суревњив и пакостан као уредништво Зборника. Друге изразе избегавамо, јер се њима никад не служимо, а и не би смо волели да се о нашем писању може рећи оно што и о писању уредништва Зборника о „Караџићу“. — Жалосно је, и то нас највише боли, што уредништво Зборника изливајући своју срџбу на нас негира и творевине духа нашега народа називајући их бугарским, па вели да су пословице изнесене у I броју „Караџића“ бугарске. Да ли су оне пословице бугарске, нека пресуди други, ко није готов да због Николе омрзне и Св. Николу, Али то је „наша народна несрећа, које ће — ако Бог да — нестати с временом.“ (Речи уред.). А „уљубени свијет“ нека види да ли у целом братском прекору уредништва Зборника има и браства. — Због свега овога ми се не љутимо на уредништво Зборника, јер смо свесни зашто оно тако чини и шта је то што Хрвате чини таквима према Србима, који их искрено воле и желе им добра, али с правом траже да и Хрвати буду искрени и — браћа. Т. Р. Ђ.

ГЛАСНИК

— На свечаном скупу Српске Краљевске Академије Наука који је држан на дан прогласа Краљевине 22. Фебруара ов. г. прочитан је извештај о раду Академије у прошлој години. Из тога извештаја саопштавамо ово: Лексикографски одсек учинио је у прошлој години приличан напредак. Нарочито од како је Момчило Иванић ослобођен професуре у гимназији пошао је рад у овом одсеку гигантским корацима у напред. Прошле је године из 80 разних дела исписано преко 27.610 листића, који кад се додаду онима раније исписаним и онима из Вуковог Рјечника износе свега 188.154 и 26.000 који су послати, износи досадањи број исписаних листића на 210.000, који ће се употребити за велики речник српскога језика, што га намерава издати наша Академија. — За Етнографски Зборник, чија је израда поверена нарочитом одбору, стигло је до данас неких 15 радова, од којих су сви примљени. Одбор је у току прошле године имао више састанака и већао о радовима. —

— У „Бранковом колу“ саопштава Милан В. Јов. ове две белешке: I „У 8. броју „Vasárnapri Ujsag-a“ изашла је једна српска нар. песма у дивном преводу Павла Деметра познатог мађарског књижевника и песника под називом: A Rigómezei leány. serb. perköltemény, (Косовска девојка, српска нар. песма) Види се да ју је песник превео, јер је превод класичан у својој врсти“ — II „За врло кратко време ево изашло је и друго (лепо и укусно) издање збирке српских народних песама у мађарском преводу Едварда Маргалића, професора у свеучилишту будимпештанском. Прво је издање издало научно и књижевно одељење „Друштва Св. Стевана“, ово друго пак издало је „Франклиново Друштво“ у овом Oleso Könyvtár-у“ (збирка најодабранијих дела светске књижевности), коју уређује Павле Ђулаи, песник и професор мађарског језика и књижевности у свеучилишту, под називом: K irályi Markó (Mark Kiralyfi). Délszlao népballadak a XIV. és XV. szazadból. Az eredetiből fordította: Margalits Ede. Masodik kiadas Budapest, Franklin-Tarsulat magyar irod. intezet könyvnyomda. 1899 (Краљевић Марко. Јужнословенске народне баладе из XIV. и XV. века. Из

оригинала превео Едвард Маргалић. Б. Пешта. „Франклиново Друштво“ Мађарски књижевни завод и штампарија. 1899.). Стр. 234. Са врло лепим предговором и 31 песмом. — На Српске народне песме у мађарском преводу изашле су и две красне критике од Јене Ракошија једног од првих мађарских драматичара, критичара и журналиста. У једној се вели, говорећи о мађарским песницима: „Ако желите сазнати шта је песништво, читајте Омирову Илијаду и Одисију и српске народне песме!“ —

— Звезда, породични лист почела је од почетка фебруара најпре у рубрици: „народно благо“, а после у рубрици: „српско народно благо“, доносити српских народних умотворина. До сад је у Звезди штампано: Пиротанке (песме), прибележио Мил. Ђ. Станојевић, учитељ; — скупљање слика из српског језика од Spectator-a; — Басне, прибележио Л. Г. Бјелокосић.

— У Летопису Матице Српске књ. 197. (Прва свеска за ову годину) налазимо: Самртни или погребни обичаји код Мухамеданаца у Херцег Босни. Приопћио Вид Вулетић — Вукасовић.

† Heymann Steinthal

2. (14.) марта преминуо је у Берлину један од најзнаменитијих лингвиста и филозофа Х. Штајнтал. — Рођен је у Грешцигу (Gröbzig) 1823. године, а постао је професор у Берлину 1863. г. — Главни су му списи: Grammatik, Logik und Psychologie (1855), Der Ursprung der Sprache (II изд 1858), Geschichte der Sprachwissenschaft bei den Griechen und Römern mit besonderer Rücksicht auf die Logik (1863—1864), Abriss der Sprachwissenschaften (II изд. 1881), Allgemeine Ethik (1885), Zur Bibel und Religionsphilosophie (1890.). — Са чувеним етничким психологом Морицом Лацарусом уређивао је од 1860 — 1890 часопис: Zeitschrift für Völkerpsychologie und Sprachwissenschaft. — За нас Србеу овоме је часопису од особитог интереса чланак das Epos о коме је било говора и у нашем листу. (Види бр. за јануар стр. 7—11)

КАРАЦИЋ ИЗЛАЗИ У АЛЕКСИНЦУ ЈЕДАН ПУТ МЕСЕЧНО НА 1—1½ ШТАМПАНОМ ТАБАКУ. ЦЕНА МУ ЈЕ 5 ДИНАРА ГОДИШЊЕ. ПОЈЕДИНИ БРОЈЕВИ СТАЈУ 0.50 ДИН. — РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЋАЈУ.